
CRONOLOGIE

1918

Martie 26-28: La Roma se desfășoară Congresul Naționalităților din monarhia austro-ungară, care votează o moțiune prin care se solicită recunoașterea dreptului fiecărei națiuni de a se constitui în stat național independent sau de a se uni cu statul său național, dacă acesta există.

Martie 27: La Chișinău, Sfatul Țării declară unirea Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia) cu România.

Aprilie 10: Prin Decretul-lege nr. 842 este proclamată Unirea Basarabiei cu România, hotărâtă la 27 martie 1918.

Septembrie 29: La Oradea, Comitetul Executiv al Partidului Național Român adoptă în unanimitate o declarație redactată de Vasile Goldiș, prin care se dorea recunoașterea acestuia ca organism provizoriu de conducere a Transilvaniei. Totodată se constituie un „Comitet de Acțiune“, cu sediul la Arad, ce va avea ca președinte pe Vasile Goldiș

Octombrie 25: La Budapesta s-a creat Consiliul Național Ungar, condus de Mihály Károlyi.

Octombrie 30: Se constituie la Budapesta Consiliul Național Român Central, care se va stabili apoi la Arad, preluând administrarea în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. În aceeași zi este alcătuit la Cluj, sub președinția lui Amos Frâncu, Senatul Național Român.

Octombrie 31: În Ungaria se formează un nou guvern, prezidat de Mihály Károlyi, care în ziua următoare proclamă independența țării și apoi republica.

Noiembrie 11: Împăratul Carol I de Habsburg abdică, iar a doua zi Austria devine republică.

Noiembrie 15: Consiliul Național Român Central decide convocarea la 1 decembrie a unei mari adunări naționale.

Decembrie 1: În fața a 1228 de delegați, este prezentată la Alba Iulia rezoluția de unire a Transilvaniei cu România, afirmându-se printre altele „deplina egalitate națională pentru toate popoarele conlocuitoare“ și dreptul fiecăreia de a se instrui, administra și judeca în limba maternă. A fost ales totodată Marele Sfat Național, care va alege în ziua următoare componența Consiliului Dirigent, sub președinția lui Iuliu Maniu.

Decembrie 14: Are loc la București festivitatea de predare a documentului unirii de la Alba Iulia regelui Ferdinand și guvernului român.

Decembrie 17: Drept răspuns la hotărârea adoptată la Marea Adunare populară de la Alba Iulia, reprezentanții maghiarimii emit o proclamație în care se cere respectarea dreptului lor la autodeterminare.

Decembrie 26: „Monitorul Oficial“ publică Decretul-lege nr. 3631 pentru unirea Transilvaniei și a celorlalte ținuturi din Ungaria, locuite de români,

cu regatul României. La aceeași dată intră în vigoare și Decretul-lege nr. 3632 privind organizarea Transilvaniei și a celorlalte ținuturi locuite de români.

1919

Ianuarie 10: La Mediaș are loc adunarea generală a sașilor, care își declară adeviziunea la rezoluțiile Adunării Naționale de la Alba Iulia.

Martie 21: La Budapesta se proclamă Republica Sovietică Ungară.

Aprilie 28: Este înființată Societatea Națiunilor.

Iunie 28: I.C. Brătianu semnează la Versailles, din partea României, tratatul de pace cu Germania.

August 4: Trupele române ocupă Budapesta.

Septembrie 12: Apare Decretul-lege nr. 3911 pentru reforma agrară în Transilvania, Banat și părțile ungurene, elaborat de Consiliul Dirigent.

Decembrie 9: Este semnat la Paris tratatul de pace dintre Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte, și Austria, prin care se ratifică unirea Bucovinei cu România. În aceeași zi este semnat și „Tratatul minorităților”.

– Funcționarii publici refuză să presteze jurământul de credință față de administrația românească, pretextând faptul că statutul juridic al Transilvaniei este indecis până la semnarea tratatului de pace cu Ungaria. Fiind concediați, ei vor părăsi în număr mare Transilvania.

1920

Ianuarie 1: Apare Legea pentru unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu România.

Ianuarie 16: Are loc la Paris, la propunerea președintelui american Wilson, prima reuniune a Consiliului Societății Națiunilor.

Martie 1: Parlamentul de la Budapesta alege pe Miklós Horthy regent al Ungariei.

Aprilie 4: Este desființat Consiliul Dirigent din Transilvania.

Iunie 4: Ungaria semnează la Trianon tratatul de pace cu puterile aliate și asociate care, printre altele, stabilea și noile granițe ale acesteia. Prin prevederile documentului aproximativ 3,5 milioane de maghiari vor deveni „minoritari” în cadrul statelor succesoare. Actul a fost ratificat de forurile legislative românești la 17 august (Cameră) și 26 august (Senat) același an.

Octombrie 28: Este semnat la Paris tratatul de pace dintre Puterile Aliate și România, prin care se recunoaște unirea Basarabiei cu România.

Decembrie 22: Se votează legea pentru înființarea pe lângă Ministerul de Interne a unui Subsecretariat de Stat pentru afacerile minorităților etnice.

– Este înființată la Cluj cea mai mare tipografie și editură maghiară, „Minerva”.

1921

Ianuarie 22: Este publicat mainfestul intitulat „Glasul care strigă”, elaborat de Károly Kós, István Zágoni și Árpád Paál, primul document moral-politic al maghiarilor din România, care cheamă la ieșirea din „pasivitate”.

Martie 19: Episcopii bisericilor catolice și protestante depun la București jurământul de credință în fața regelui Ferdinand.

Martie 30: Carol al IV-lea de Habsburg încearcă să ocupe tronul Ungariei.

Aprilie 14: La Budapesta, István Bethlen devine prim-ministru.

Aprilie 23: Este semnat acordul dintre România și Cehoslovacia, prin care cele două țări se angajau să se sprijine reciproc în cazul unui atac din partea Ungariei.

Iunie 5: Crearea la Huedin a Partidului Popular Maghiar, având ca președinte pe Lajos Albrecht, iar ca secretar pe Károly Kós.

Iunie 7: Un acord similar celui din 23 aprilie este semnat între România și Iugoslavia.

Iulie 6: Ia naștere Uniunea Maghiară din Transilvania, organizație reprezentativă a acestei minorități din România, chemată să vegheze la respectarea drepturilor minoritare (președinte: Samu Jósika; secretar: Károly Kós). La 30 octombrie autoritățile române vor suspenda activitatea Uniunii. Ea va fi autorizată anul următor pe timpul alegerilor.

Iulie 23: La Paris este semnat statutul definitiv al Dunării.

Iulie 30: Este publicată Legea pentru reforma agrară din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.

Septembrie 13: Se înființează Uniunea Corurilor Maghiare, având 30 de societăți afiliate, al căror număr, în 1931, a crescut la 165, iar în 1935 la 203.

– La Cluj se înființează „Asociația Teatrului Maghiar din Transilvania și Banat” (Transzilvâniai és Bánáti Magyar Színészegyesület), care se ocupa de problemele teatrale ale minorității maghiare. În 1923, Ministerul Cultelor și Artelor va dizolva această asociație în urma unor denunțuri ale directorilor maghiari de teatre, care își aduceau reciproc diverse acuzații.

– La Arad se înființează Societatea Surorilor Catolice Maghiare.

1922

Ianuarie 15: Are loc la Cluj ședința de constituire a Partidului Popular Maghiar.

Martie 3: Ministerul Educației aprobă ca György Kristóf să suplinească catedra de Limba și literatura maghiară a Universității din Cluj, cu începere de la 1 aprilie 1922.

Martie: Au loc primele alegeri parlamentare la care participă și minoritatea maghiară. Pe timpul guvernării liberale (1922-1926) comunitatea

maghiară va avea trei deputați și trei senatori aleși (numărul celor din urmă fiind completat de înalții prelați).

August 5: Autoritățile române neaprobând constituirea Uniunii Maghiare, adepții acesteia s-au întâlnit la Cluj, punând bazele Partidului Național Maghiar, ce va avea ca președinte pe Emil Grandpierre.

Octombrie 15: Ferdinand I este încoronat ca rege la Catedrala Reîntregirii de la Alba Iulia, festivitatea simbolizând actul unirii tuturor românilor sub același sceptru.

Decembrie 28: La Cluj are loc ședința de fuzionare a Partidului Popular Maghiar și a Partidului Național Maghiar, rezultând o nouă formațiune politică, Partidul Maghiar, ca unic reprezentant al acestei comunități. În fruntea noii grupări a fost ales baronul Sámuel Josika.

– Biserica romano-catolică maghiară înființează o „Uniune Populară Catolică“, care va dispune de peste 20.000 membrii și aproximativ 200 de organizații locale.

– Episcopia Reformată Maghiară din Cluj pune bazele unui institut de diaconese.

– Maghiarii unitarieni au înființat o „Societate literară unitariană“.

1923

Ianuarie 31: Ungaria este primită ca membră a Societății Națiunilor.

Februarie 15: György Kristóf este numit profesor agregat la catedra de limba și literatura maghiară.

Martie 29: Este promulgată Constituția României, care în articolele 5, 7, 8 și 22 conține prevederi exprese la drepturile minorităților.

Iunie 7: La Cluj, 19 intelectuali români pun bazele asociației „Acțiunea românească“, care de la 1 noiembrie 1924 va avea și un organ de presă cu același nume.

Iulie 23: Adoptarea de către parlamentul României a legii privind reforma agrară, ale cărei efecte vor conduce la exproprierea masivă a bunurilor funciare ale bisericilor comunității maghiare.

Octombrie 23: Semnarea la București a așa-numitului „pact de la Ciucea” între Partidul Poporului al generalului Averescu și Partidul Maghiar, privind programul comun de acțiune, prilej cu care sunt introduse – în programul politic al celor două formațiuni – o serie de revendicări politice, economice și culturale specifice comunității maghiare din România.

Noiembrie 3: Intră în vigoare Statutul funcționarilor publici, în cadrul căruia se prevede obligativitatea funcționarilor de a cunoaște limba oficială de stat.

1924

Februarie 24: Este publicată Legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române.

Iulie 4: Este adoptată Legea învățământului primar al statului și învățământului normal-primar, față de care atât deputații maghiari, cât și conducătorii bisericilor au formulat o serie de rezerve. Anul următor reprezentanții maghiarimii vor adresa Ligii Națiunilor o plângere legată de noua lege a învățământului privat.

Decembrie 14: La Brașov are loc adunarea generală a Partidului Maghiar, cu scop organizatoric, în cadrul căreia este aleasă noua conducere, funcția de președinte fiind ocupată de István Ugron. Au fost totodată adoptate o serie de hotărâri în ceea ce privește activitatea pentru dobândirea dreptului de a se folosi limba maternă în învățământ și administrație.

1925

Iunie 14: Apare Legea pentru unificarea administrativă.

Octombrie 5-6: Are loc conferința de la Locarno.

Octombrie 7: Intră în vigoare decretul-lege pentru organizarea administrativă a României.

Octombrie 25: Are loc la București Congresul General al Femeilor din România, cu acest prilej fiind invitate și societățile feminine maghiare organizate pe baze confesionale. Au participat delegațiile a 75 de societăți feminine maghiare din Transilvania, cu această ocazie punându-se bazele unei organizații centrale a femeilor minoritare maghiare din România („A Romániai Magyar Kisebbségi Nők Központi Titkársága“).

Octombrie: Are loc la Geneva primul congres al minorităților naționale, la care participă delegații din 14 state. Partidul Maghiar din România este reprezentat de Artúr Balogh și Elemér Jakabffy.

Decembrie 19: Intră în vigoare legea învățământului particular, care reglementează toate chestiunile privitoare la învățământul minoritar particular (confesional).

– Unii lideri politici maghiari inițiază consultări cu Partidul Liberal.

1926

Februarie 1: Conducerea Partidului Maghiar comunică rezilierea „pactului de la Ciucea”.

Februarie: La alegerile locale candidații Partidului Maghiar sunt înscrși pe liste comune cu cei ai Partidului Liberal. György Bernády este numit de guvern primar al orașului Târgu Mureș.

Aprilie 21: Semnarea unei noi înțelegeri între Partidul Maghiar și Partidul Poporului condus de generalul Averescu, numit de curând prim-ministru.

Mai: La alegerile parlamentare maghiarii obțin 15 mandate de deputat și 12 posturi de senator – cea mai largă reprezentare în perioada interbelică. Timp de patru ani liderii maghiari nu vor înainta nici o plângere Ligii Națiunilor.

Iulie 15-18: Conteșle János Kemény găzduiește la castelul său de la Brâncoveniști o consfătuire a unui important grup de scriitori maghiari din Ardeal, moment ce va marca apariția Societății literare „Helikon“, care va edita începând cu anul 1928 o publicație lunară proprie intitulată „Erdélyi Helikon“.

Septembrie 26: Un grup de „reformiști“ din cadrul Partidului Maghiar organizează la Cluj o consfătuire în cadrul căreia au cerut conducerii partidului modificarea statutului, pentru a se asigura formațiunii o reprezentare democratică.

Octombrie 13: La Gheorgheni are loc congresul Partidului Maghiar, care pune în discuție și atitudinea așa-zișilor „reformiști“ și încearcă să mai atenueze din tensiunile existente între diverșii membri. Cu acest prilej este ales președinte György Bethlen, personalitate cu vederi conservatoare a clasei politice maghiare.

- Apare revista „Korunk“, cu orientare ideologică de stânga.
- La Budapesta apare cartea lui Lajos György, *Viața culturală a maghiarilor din Transilvania*.

1927

Martie 31: Comisia Internațională de Control Militar își încheie mandatul de supraveghere (conform Tratatului de pace) și părăsește Ungaria.

Aprilie 5: István Bethlen, primul ministru al Ungariei, și Mussolini semnează la Roma tratatul de prietenie, cel din urmă promițând solemn că va acorda ajutor lui Horthy în ce privește revendicările revizioniste.

Mai 10: Este semnat Concordatul între România și Vatican privind funcționarea bisericii catolice în România.

Mai: Ia ființă Uniunea Ligii Populare Maghiare din România, care va fi admisă în 1930 în Union Internationale des Associations pour la Société des Nations.

Iulie 7: În urma alegerilor pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar în cartel cu Partidul German au obținut 6,28% din voturi, maghiarii dobândind șase locuri.

Iulie 20: Moare Regele Ferdinand, nepotul acestuia devenind rege, sub oblăduirea unei Regente alcătuite din Patriarhul Miron Cristea, principele Nicolae și George Buzdugan.

Vara: O parte din „reformiștii“ Partidului Maghiar, la care se asociază și alți membri, reînființează Partidul Popular Maghiar, în fruntea căruia a fost ales István Kecskeméthy.

– Biserica reformată din Ardeal înființează „Uniunea femeilor reformate maghiare“, care va număra peste 15.000 membre și peste 150 cercuri biblice.

– Este înființată „Magyar Reviziós Liga“ (Liga Revizionistă Ungară), ce va avea ca președinte pe scriitorul Ferenc Herczeg, iar ca secretar pe András Falk.

1928

Aprilie: Adoptarea legii cultelor, ale cărei prevederi erau considerate de episcopul reformat Sándor Makkai – într-o intervenție din Senat – drept abuzive și contrare tradițiilor acestei biserici.

Mai 15: Intră în vigoare Legea privind organizarea învățământului secundar.

Octombrie: Are loc la Odorheiul Secuiesc congresul al IV-lea al Partidului Maghiar. Proiectul de rezoluție adoptat condamna nerespectarea de către autorități a angajamentelor cuprinse în hotărârea de la Alba Iulia și în tratatul minorităților.

Decembrie 12: În urma alegerilor pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar obține 6,08 din voturi, ocupând astfel 16 locuri de deputați și 6 de senatori.

– Ia ființă la Budapesta *Erdélyi Férfiak Egyesülete* [Asociația Bărbaților Ardeleni], sub președenția contelui Pál Teleki, alcătuită din maghiari ardeleni emigrați în Ungaria.

– La Cluj este înființată Societatea „Magyar Népkönyvtár“ (Societatea Bibliotecii Populare Maghiare), sub auspiciile ziarului „Magyar Nép“, ce va funcționa până în 1938.

– Biserica romano-catolică maghiară înființează „Academia Catolică“, organizată în trei secții: literară, științifică și sociologică.

1929

August: Este promulgată legea prin care se recunoaște dreptul la pensie al funcționarilor publici care în urmă cu zece ani nu au depus jurământul de credință în cazul când între timp nu au optat pentru o altă cetățenie.

– Poetul Lajos Áprily – profesor la Liceul reformat din Cluj și redactor al cotidianului „Ellenzék“ – părăsește Ardealul, pentru a se stabili în Ungaria

– Vii dispute în parlament în jurul proiectului de lege a administrației publice locale care nu conține nici o prevedere privind utilizarea limbilor minoritare în administrație.

1930

Februarie: Urmare a sesizărilor privind conținutul unor manuale de istorie, circulara Ministerului Educației precizează că în procesul de învățământ nu pot fi aduse ofense minorităților naționale.

Iunie 6: Principele Carol se întoarce în România, iar după două zile este proclamat rege, sub numele de Carol al II-lea.

Iunie 13: Iuliu Maniu, președintele Partidului Național Țărănesc, este numit în fruntea guvernului.

Decembrie: Primul recensământ oficial consemnează existența pe teritoriul României a 1.425.507 de persoane care se declară de naționalitate maghiară, numărul lor fiind după limba maternă de 1.554.525 (7,9 respectiv 8,6 %).

– Apare revista „Erdélyi Fiatalok”.

– Apare romanul lui Sándor Kacsó, *Pe linie moartă*, în care sunt surprinse problemele social-politice din Transilvania în anii de după războiul mondial.

– Ion Chinezu publică volumul *Aspecte din literatura maghiară ardeleană, 1919-1929*.

1931

Aprilie 18: Este alcătuit așa-zisul guvern de „uniune națională”, sub președinția lui Nicolae Iorga.

Iunie 1: Au loc alegeri pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar obținând 4,74 din voturi (10 deputați și 2 senatori). Primul ministru crează funcția de subsecretar de stat pentru minorități la președinția Consiliului de Miniștri, funcție încredințată lui Rudolf Brandsch, iar Árpád Bitay este numit consilier ministerial.

August 24: În urma demisiei primului ministru al Ungariei, István Bethlen, este numit în această funcție Gyula Károlyi.

1932

Aprilie 22: Intră în vigoare Legea pentru organizarea învățământului universitar.

Aprilie: Prima lege a conversiunilor prevede reducerea, respectiv reeșalonarea datoriilor producătorilor agricoli. Legea produce efecte benefice și pentru producătorii agricoli de naționalitate maghiară, va antrena însă și falimentul multor bănci din Transilvania.

Mai: În cadrul rediscutării articolului IX al concordatului cu Sfântul Scaun, sunt reglementate o serie de aspecte rămase anterior în suspensie și sunt recunoscute drepturile ce revin episcopiei catolice de la Alba Iulia.

Iulie 17: În urma alegerilor pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar ocupă 14 locuri (4,70% voturi).

Octombrie 1: În Ungaria, fostul ministru al Apărării, Gyula Gömbös, devine prim-ministru, atașându-se tot mai mult de inițiativele lui Mussolini și Hitler.

– Eparhia reformată maghiară de Oradea înființează o „Uniune a bărbaților de confesiune reformată“ (A Királyhágómelléki Református Férfiak Szövetsége) și o „Uniune a tineretului creștin reformat“ (A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Ifjúsági Keresztyén Egyesületének Szövetsége), ambele dispunând de numeroase organizații locale.

– Eparhia Reformată din Transilvania a pus bazele „Academiei reformate Gáspár Károlyi“.

1933

Ianuarie 30: Mareșalul Paul Hindenburg, președintele Reichului, numește în funcția de cancelar pe Adolf Hitler.

Iunie 25: La Cluj se constituie Opoziția Partidului Maghiar, alcătuită din intelectuali de stânga, mici meseriași, muncitori și țărani.

Iulie 4: România semnează la Londra convenția de definire a agresiunii.

Iulie 26-27: Se semnează la Roma un protocol secret prin care Italia se angajează ferm să sprijine toate revendicările teritoriale ale Ungariei.

Iulie: La cel de-al VI-lea congres al Partidului Maghiar desfășurat la Târgu Mureș este inclusă în programul adoptat autonomia Secuimii. Proiectul de lege elaborat în acest sens, dar care nu a fost niciodată discutat cu guvernul, prevedea gestionarea de către autoritățile locale a învățământului și culturii.

August 19-20: În cadrul conferinței de la Târgu Mureș a Opoziției Partidului Maghiar se ia decizia transformării acesteia într-un partid politic intitulat Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România (MADOSz).

Decembrie 15: La București se constituie „Liga Antirevizionistă Română“, care va dobândi personalitate juridică la 17 ianuarie 1934.

Decembrie 20: În urma alegerilor pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar obține 4,01 din voturi, trimitând astfel 8 reprezentanți.

– Este întemeiat Partidul Micilor Agrarieni, sub conducerea lui Imre Réthy.

1934

Ianuarie 8: Se constituie la Cluj Comitetul Regional pentru Transilvania al Ligii Antirevizioniste Române, președinte fiind ales istoricul Ioan Lupaș, iar printre vicepreședinți Onisifor Ghibu, G. Bogdan-Duică, Iuliu Hațieganu ș.a.

Februarie 9: România, Iugoslavia, Grecia și Turcia semnează Tratatul Înțelegerii Balcanice, care deși prevedea a fi pur defensiv, el era îndreptat contra Bulgariei, care ația un spirit revizionist în regiune.

August 2: În urma morții lui Hindenburg, Adolf Hitler devine „Führer și cancelar al Reichului”.

Decembrie: La începutul sesiunii parlamentare, reprezentantul Partidului Maghiar cere crearea unei comisii care să studieze doleanțele minorităților naționale. Solicitarea este respinsă.

– Apare romanul istoric al lui Károly Kós, *Întemeietorul de țară*.

– György Kovács publică romanul *Ciori deasupra satului*, în care surprinde viața cotidiană a secuilor.

1935

Ianuarie 23: Prefectura județului Timiș-Torontal interzice utilizarea denumirilor de localități și străzi după vechiul nomenclator unguresc.

Februarie 27-28: Are loc la București o consfătuire a grupului parlamentar al Partidului Maghiar, în care se discută intențiile guvernului de a se pune în aplicare Legea pentru „protecția muncii naționale”, ce conținea și aplicarea lui *numerus valachicus*.

Martie 6: Are loc la Târgu Mureș adunarea comitetului executiv al Partidului Maghiar, în care se dezbat diversele probleme care ating minoritatea maghiară, din care cele mai importante erau examenele repetate de limba română a funcționarilor unguri și concedierea acestora, analizarea numelui la copiii de școală și obligarea lor să frecventeze școlile românești, întetirea mișcării de extremă dreaptă, care promova ideea concedierii cetățenilor de etnie maghiară din întreprinderile private și de stat.

Decembrie 6: MADOSz-ul, Frontul Plugarilor, Partidul Socialist și Uniunea Democratică semnează la Țebea acordul pentru alcătuirea Frontului Popular Antifascist.

1936

Martie 7: Germania ocupă Rhenania.

Martie 27: Intră în vigoare o nouă lege administrativă, care prin câteva articole ale sale determină nemulțumirea reprezentanților comunității maghiare, îndeosebi în ceea ce privește obligativitatea funcționarilor de a se supune unui nou examen de limba română.

Octombrie 2: În fața Consiliului de Război al Corpului 6 Armată din Cluj începe procesul lui Márton Roska, profesor la Universitatea din Cluj, pentru „agitație contra siguranței statului”, în urma colaborării la volumul *A történelmi Erdély* [Ardealul istoric].

Octombrie 25: Proclamarea Axei Roma-Berlin.

– Într-un discurs rostit la Milano, Mussolini califica Ungaria drept „marea mutilată a Europei”. Primit cu indignare și stupoare în România, discursul va alimenta nu numai tensiunile în relația cu Ungaria, dar și suspiciunile legate de minoritatea maghiară.

1937

Ianuarie 1: Intră în vigoare Codul de Justiție Militară, prin care se majorază pedepsele pentru trădare și spionaj, ajungându-se până la aplicarea pedepsei cu moartea pentru crimele de înaltă trădare.

Ianuarie: György Bethlen, președintele Partidului Maghiar din România, adresează secretariatului Societății Națiunilor o petițiune cu privire la unele restricții impuse de autorități în ceea ce privește libertatea de a întrebuița limba maghiară în presă (este vorba de denumirile geografice).

Ianuarie: Într-un memorandum înaintat departamentului pentru minorități se cere revocarea interdicției folosirii toponimilor în propria limbă în publicațiile minoritare.

Octombrie 2-4: Organizarea „Întâlnirii de la Târgu Mureș”, unde intelectualii maghiari cu vederi democratice s-au pronunțat împotriva oricăror tendințe extremiste în viața politică și au chemat la apropiere și conlucrare între națiunea majoritară și minorități.

Noiembrie: Partidul Maghiar din România adresează Consiliului Societății Națiunilor o petițiune cu privire la subvenționarea școlilor confesionale minoritare, plângându-se mai ales de discriminarea ce se face între școlile confesionale ungurești și cele românești.

Decembrie 20: În urma alegerilor pentru Adunarea Deputaților, Partidul Maghiar obține 4,43 din voturi, trimitând astfel 19 reprezentanți.

1938

Februarie 20: Prin decret regal este promulgată Constituția României, prin care regimul parlamentar este înlocuit cu unul autoritar, punându-se astfel capăt separării puterilor în stat. Partidele istorice sunt desființate, iar în locul lor apare Frontul Renașterii Naționale, devenit apoi Partidul Națiunii.

Martie 12-13: Wehrmachtul intră în Austria, proclamându-se anexarea acesteia la Germania.

Martie 31: Este publicat Decretul-lege pentru dizolvarea tuturor asociațiilor, grupărilor sau partidelor politice.

Mai 1: În urma decretului 1688, este creat Comisariatul General pentru Minorități, menit a coordona și a pune în acord interesele minorităților cu cele ale statului român. În fruntea acestui organism este numit Silviu Drago-

mir, profesor la Universitatea din Cluj. Totodată, printr-o lege de funcționare a acestui Comisariat s-au menținut drepturile și libertățile cetățenești ale minorităților, identice cu cele prevăzute prin Convenția de la Paris din 9 decembrie 1919, prin Constituția României din 1923 și cea din 1938, precum și prin celelalte legi care erau încă în vigoare.

August 1: Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1750 bis, sunt dispensați de acum înainte de proba examenului de limba română toți cei care posedă diplome eliberate de școli românești de stat sau care au trecut cu succes altă dată acest examen. Potrivit art. 17 din același document, în localitățile care au o proporție considerabilă de cetățeni aparținând minorităților etnice de limbă sau religie, primarul sau ajutorul de primar va fi numit dintre aceștia.

August 13: Este emis Decretul-lege pentru reforma administrativă.

Septembrie 29-30: În urma Conferinței de la München este relansat procesul de revizuire al frontierelor în Europa centrală, Franța și Anglia consimțind la dezmembrarea Cehoslovaciei.

Noiembrie 2: În urma primului „Arbitraj”, Ungaria obține o parte din teritoriul Slovaciei de sud, de 12.000 km² și cu aproape 900.000 locuitori, din care aproximativ 85% erau maghiari.

Decembrie 16: Se înființează organizația politică a Frontului Renașterii Naționale.

1939

Ianuarie 18: Minoritatea maghiară, prin reprezentanții ei, încheie un acord cu guvernul român, aderând la Frontul Renașterii Naționale. În urma acestei înțelegeri, maghiarii s-au constituit într-o Uniune Populară, care va participa la viața politică a țării prin „Secțiunile minoritare” ale FRN.

Martie 15: În urma secesiunii Slovaciei, Wehrmachtul invadează Boemia-Moravia, aceasta devenind un Protectorat al Reichului.

Martie 23: Este semnat tratatul economic româno-german, valabil vreme de cinci ani.

Aprilie 13: Franța și Anglia acordă garanții unilaterale României.

Iunie: În urma alegerilor parlamentare, au fost aleși 9 deputați și 4 senatori maghiari, la care se adaugă alți trei senatori numiți de rege din rândurile reprezentanților acestei minorități.

August 23: Germania și URSS semnează un pact de neagresiune, ce conținea și un protocol secret, prin care cea dintâi recunoaște interesul deosebit al Uniunii Sovietice în Basarabia.

Septembrie 1: Armata germană invadează Polonia, momentul marcând începutul celui de-al doilea război mondial.

Septembrie 3: Franța și Marea Britanie declară război Germaniei.

Noiembrie 20: Prin Înalt Decret Regal este recunoscută eparhia reformată din Oradea.

1940

Iunie 22: Semnarea armistițiului franco-german.

Iunie 26: Uniunea Sovietică adresează un ultimatum României, prin care se cere cedarea Basarabiei, fapt împlinit după două zile.

Iulie 4: Regele Carol al II-lea încredințează lui Ion Gigurtu sarcina de a crea un nou guvern, cu orientare declarat progermană.

Iulie 11: România anunță retragerea din Liga Națiunilor.

August 30: Are loc al doilea „Arbitraj“ de la Viena, în urma căruia nordul Transilvaniei, în suprafață de 43.500 km² și cu aproape 2,2 milioane de locuitori (din care 51,5% erau maghiari), trece în componența Ungariei.

Septembrie 4: Ion Antonescu este numit șef al guvernului, care după două zile va impune regelui Carol II să demisioneze în favoarea fiului său, Mihai.

